

WORK WITH SOUNDS

KATOAVAT TEOLLISUUDEN ÄÄNET TALTEEN

Leena Ahonen

Museot ja muut historiasta kiinnostuneet tahot ovat keränneet valtavasti valokuvia ja esineitä todisteiksi menneiden aikojen elämästä, työstä ja arjesta. Mielikuvamme menneestä perustuu paljolti näköaistiin, mutta usein historia esiintyy mykkänä. Samoin kuin mustavalkoiset valokuvat tehdassaleista, höyrykoneista, sahoista, ompelimoista ja takomoista ohjaavat meitä ajattelemaan menneisyyttä värittömänä, voidaan kärjistäen kysyä, oliko menneisyydessä edes ääniä?

Valtavaa meteliä, yksitoikkoista naku-tusta ja kakofonista pauketta. Rytmikästä napatusta, unettavaa suhinaa ja tasaista pö-rinää. Voimansiirtohihnoista, neulekoneis-ta, dieselmoottoreista, pakoputkista, kir-joituskoneista, kelloista ja hitsauspilleistä lähteviä koko työpäivän täyttäviä ääniä. Ää-niä, jotka kertovat tavaroiden tuottamisesta, työpäivistä, työmenetelmistä, työtahdistä, työturvallisuuden kehittymisestä ja koko teollisesta yhteiskunnastamme. Koko teolli-suusperintömme on täynnä ääniä!

Valtavassa muutoksessa oleva jälkiteol-linen yhteiskuntamme yrittää jatkuvasti hil-jentää, kehittää ja muokata koneitaan. Kun koneista katkaistaan virrat ja uudet tuodaan tilalle, loppuu myös vanhojen koneiden tuottama äänimaisema. Erityisesti äänet, jotka syntyivät ihmisen käyttäessä konetta, ovat katoamassa. Mekaaniset koneet ja am-

Werstaan vapaaehtoisporukka museosakkilaiset nauhoittavat Metsä Board Takon kartonkikoneesta lähtevää ääntä. Kuvaaja Marika Tamminen/ Vaprii-kin kuva-arkisto.

Kuvaaja Werstaan erikoissuunnitteli- ja Kimmo Kestinen videoi aerosolien valmistusta Kangasalla. Leena Ahonen/ Työväenmuseo Werstas.

mattitaitoiset käsin työskentelevät työntekijät ovat lähes hävinneet automatisoinnintieltä.

Museoitunakaan laitteita ei saa, eikä usein pystykään käynnistämään. Museotyöntekijöillä ei myöskään ole laitteen käyttäjän kokemusta, nopeutta eikä taitoa. Museokokoelma ei voi tuoda takaisin jo kadonneita ääniä.

Uhanalaisia ääniä täytyy tallentaa, dokumentoida ja säilyttää. Työväenmuseo Werstas on yhdessä viiden muun eurooppalaisen työhön ja teollisuuteen keskittyvän museon kanssa tarttunut haasteeseen ja alkanut tallentaa katoavia teollisuusperinteen ääniä. Werstaan kummppaneina toimivat museot ovat Arbetets Museum Ruotsista, Tekniikan museo Sloveniasta, LWL-Industriemuseum Saksasta, La Fonderie. Musée bruxellois de

l'industrie et du travail Belgiasta sekä Museum of Municipal Engineering Puolasta.

Äänien tallennusta tehdään kaksivuotisessa kansainvälisessä Culture 2000 -yhteishankkeessa, jonka rahoittajana toimii mm. EU. Tarkoituksena on kerätä tämän vuoden syksyyn mennessä yhteensä ainakin 600 työkonoiden ääntä, joista sata tulee suomalaisilta. Yli puolet äänistä on jo nauhoitettu.

Äänet kerätään verkkoon äänipankkiin, joka löytyy osoitteesta www.workwithsounds.eu. Täältä ne ovat kuunneltavissa, ladattavissa ja hyödynnettävissä erilaisiin tarpeisiin ja projekteihin. Äänien käyttäminen on kaikille vapaata ja ilmaista. Toivon mukaan oppilaitokset, museot, taiteilijat ja vaikkapa peliteollisuus löytävät pankin, kuulostelevat ja tutkivat ääniä ja keksivät niille omia, uusia käyttötarkoituksiaan.

Work With Sounds –hankkeen tarkoitus on saada talteen autenttisia ääniä oikeista työkoneista. Täten äänipankki eroaa esimerkiksi joistain vanhoista tallenteista, joissa saattaa kyllä olla ääntä, mutta sen aitoutta ei pystytä varmistamaan. On oleellista tietää, miltä vuosikymmeneltä ja kenen valmistajan kone on kunkin äänen kohdalla kyseessä. Myös äänen sijainti tallentuu äänipankkiin. Esimerkiksi Ruotsissa tallennetaan vanhojen pienten työpajojen koneita, joiden koneenkäyttäjistä on tullut entisten työpaikkojensa hoitajia ja harrastajia. Näin koneet saadaan tallennettua omista ympäristöissään, ammattitaitoisten käsien käyttämänä.

Dokumentointi tehdään videoimalla, valokuvaten sekä äänittämällä. Näin äänipankista voi joko katsella koneen liikkeen videolta tai kuunnella pelkän ääniraidan. Koneista kerätään tietoja sen valmistajasta ja mallista, toiminnasta sekä käyttöhistoriasta. Tarvittaessa myös haastatellaan työntekijöitä koneen käytöstä.

Hankkeessa tallennetaan myös melutaso, jotta tietokoneelta soitettuna voidaan tietää, miten kovaa ääni oikeasti on kuulunut. Aina iso kone ei tuota kovaa ääntä. Työväenmuseo Werstaalla keskitytään nykypäivän tekniikkaan ja suomalaiseen osamiseen, sillä nykypäivänkin äänet saattavat huomenna olla historiaa. Vuosikymmenen tai kahden kuluttua ääniympäristömme ovat jo täysin toisenlaisia kuin nykyään. Miltä kaksikymmentä vuotta sitten kuulosti esimerkiksi toimistossa tai kaupassa? Kirjoituskoneet, laskukoneet, faksit ja kassakoneet ovat kaikki kadonneet tai muuttuneet. Werstas on käynyt tallentamassa esimerkiksi TAKOn kartonkitehtaan koneita, aerosolin valmistusta sekä neulekoneita. Myös toimistokoneiden ääniä nauhoitetaan.

Äänipankin lisäksi museo kartuttaa samalla omia kuvakokoelmiaan tämän päivän työelämästä. Yrityksessä vierailtaessa museotyöntekijät keräävätkin tietoa myös paitsi

itse koneesta ja sen käyttöhistoriasta, myös laajemmin yrityksestä ja sen toiminnasta. Näin laaja-alaiseen toimintaan ei museolla ilman hankkeen rahoitusta olisi mahdollisuutta.

Hankkeen yhtenä tärkeänä tavoitteena on opiskelijoiden ja koululaisten tavoittaminen. Museot tekevätkin yhteistyötä erilaisten oppilaitosten kanssa. Werstaan yhteistyökumppanina on Voionmaan opisto, jonka opiskelijat osana elokuva- ja tv-työn opintojaan opiskelevat museoiden nykydokumentointia ja tallentavat ääniä museolle. Hankkeen loppuhuipenuksena järjestetään elokuussa Saksan Dortmundissa päätöskonferenssi, jossa sekä käytännön dokumentoinnit, äänien sovellukset että akateeminen tutkimus äänistä ja äänimaisemista pääsevät esiin. Vaikka hanke loppuukin, äänien tallennusta ei varmasti mikään museoista jätä.

Leena Ahonen
Vs. kokoelmapäällikkö
Työväenmuseo Werstas
www.workwithsounds.eu